

JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo
OJ Centar

Vrtoglavica

KPR april 2010

Kečo Amela

Cijevi predavanja

Znati razlikovati

- Vertigo
- Sinkopu
- Neravnotežu
- Laganu nesvjesticu

- ▶ Uzroke vertiga
- ▶ Pristup pacijentu
- ▶ Nefarmakološki i farmakološki tretman

Vrtoglavica

Glavni simptom poremećaja ravnoteže

Shvatiti je kao upozorenje da je iz nekog razloga izgubljena kontrola nad stvarnim osjećajem položaja, kretanja ili orijentacije u prostoru

Istorija bolesti

- ✓ Kvalitet simptoma
- ✓ Trajanje simptoma
- ✓ Udruženi simptomi
- ✓ Provocirajući faktori

Kvalitet simptoma

- ▶ Vertigo
- ▶ Dysequilibrium ili neravnoteža
- ▶ Presincope
- ▶ Lightheadedness-”osjećaj prazne glave”

Vertigo- halucinacija pokreta

- poremećaj vestibularnog sistema

Dysequilibrium ili neravnoteža

- nesigurnost pri hodu i stajanju
- nespretnost ili nekordinacija
- periferna polineuropatiju ili cerebelarna disfunkcija

Presincope

- ošamućenost, zamagljen vid, zujanje u ušima, teturanje, osjećaj slabosti i gubitak svijesti
- KVB – ortostatska hipotenzija, aritmije, anemije

Lightheadedness-”osjećaj prazne glave”

- nespecifična senzacija nestabilnosti ili lebdjenja
  - hipoglikemija
  - anksioznost, depresija
  - zloupotreba alkohola i droga
  - stres

Trajanje simptoma

Iznenadni početak ili intermitentni simptomi

- ✓ periferna etiologiju

Konstantni ili progredirajuće pogoršanje simptoma

- ✓ centralni uzrok.

Dijagnoza	Trajanje
Benigni paroksizmalni pozicioni vertigo (BPPV)	Sekunde
Vertebrobasilarna insuficijencija, migrena	minute
Menierova bolest	satima
Vestibularni neuritis	danima

Udruženi simptomi

Periferna vestibularna etiologija

- gubitak sluha
- punoća u uhu
- tinitus
- iscjedak iz uha
- VNS

Centralna etiologija

- diplopija
- disartrijska
- inkontinencija
- motorni ili
- senzorni deficit

Provocirajući faktori

Simptomi gori kod:

- ✓ pomjeranja glave –labirintna oštećenja, VB insuficijencije
- ✓ zatvaranja očiju- periferni vestibularni uzrok
- ✓ buke - perilimfatična fistula

Vrtoglavica u PZZ

Klasifikacija i učestalost

- Vertigo 50%
- (Pre-)sinkopa 5%
- Gubitak ravnoteže 5%
- Lagana nesvjestica 20%
- multifaktorijalni 10%
- uzrok nije otkriven 10%

Klinički pristup

1. **VERTIGO** "okretanje" → vestibularno
2. **Neravnoteža** "padanje" → lokomotorno
3. (Pre-) **SINKOPA** "slabost" → perfuzija
4. **Lagana nesvjestica** → psihološko

1. Vertigo- halucinacija pokreta

- ▶ pacijent ima osjećaj
  - da se predmeti okreću oko njega - objektivni
  - ili da se on okreće oko predmeta – subjektivni
  - osjećaj okretanja nekada
    - ✓ u vidu teturanja pri hodu
    - ✓ ili gubitka tla pod nogama

Vertigo je praćen sa:

- gubitkom ravnoteže
  - simptomima VNS - bljedilo, znojenje, tahikardija, mučnina i nagon na povraćanje
- ▶ nikada ne dolazi do gubitka svijesti

Vertigo

Periferne ← **1. Vestibularni** → Centralne

Centralni ← **2. Nevestibularni** → Sistemski

Periferni vestibularni (90%)

- ▶ nagli početak, kratko trajanje
- ▶ praćen
  - mučninom, povraćanjem
  - gubitakom sluha, tinitusom
  - pogoršava se pomjeranjem glave
- ▶ **horizontalni nistagmus**
  - sa brzom komponentom prema zdravoj strani (odgođen)
  - fiksacija vidom koči Ny i vertigo

Centralni vestibularni (10%)

- ▶ duže traje, manjeg intenziteta
- ▶ manje izražena vrtoglavica
- ▶ drugi neurološki ispadi

- **nistagmus vertikalni, unilateralni**
  - u više smjerova
  - javlja se odmah
  - fiksacija vidom ne koči Ny i vertigo
  - Ny perzistira i nakon prestanka vrtoglavice

Periferni vestibularni vertigo

1. Periferna vestibulopatija
2. Benigni pozicioni vertigo
3. Postraumatski vertigo
4. Oštećenje lijekovima
5. Menier-ov sindrom

1. Periferna vestibulopatija

- ▶ termini :labirintitis, vestibularni neuronitis, akutne i rekurentne vestibulopatije
- ▶ nejasna etiologija(45% slučajeva virusna)
  - osobe mlađe i srednje životne dobi
- ▶ nagli početak
  - vrtoglavice, mučnine i povraćanja
  - bez afekcije sluha
  - nekoliko dana do sedmica

2. Benigni pozicioni vertigo

Barany-ev položajni vertigo

Kupulolitijaza- dislokacija otolita

- Otoliti bivaju dislocirani iz makule u kupulu
- ▶ 10 –20% trauma i infekcija
- ▶ 80% normaln proces starenja u od 60-80god.
- paroksizmalna vrtoglavice i Ny
  - u ležećem položaju pri okretanju glave lijevo ili desno
  - teža simptomatologija u ranim jutarnjim satima
  - mučnina i povraćanje

3. Postraumatski vertigo

- ▶ od povrede do nastanka simptoma više dana i sedmica
- ▶ mehanizam nastanka
  - krvarenje u labirint
  - kasnijim razvojem labirintitisa i kupulolitijaze
- ▶ prognoza dobra
- ▶ simptomi se povlače za nekoliko sedmica ili mjeseci

4. Oštećenje lijekovima

- ▶ Aminoglikozidi
  - gentamicin i streptomycin -vestibularnog
  - kanamicin,tobramicin i neomicin -auditivnog
  - **moгу izazvati trajni poremećaj ravnoteže i sluha kod starih osoba**
- ▶ Pacijent se žali na progresivnu nestabilnost
  - posebno kada je umanjena vizuelna koordinacija
  - noću ili mračnoj prostoriji

5. Menier-ov sindrom

- ▶ 30-50 godine
- ▶ hidrops membranoznog labirinta nepoznate etiologije
  - iznenadni napadi teške vrtoglavice i tinitusa sa
    - mučninom, povraćanjem,
    - bljedilom, hladnim znojem
    - padom krvnog pritiska i nekada prolivom
    - traje nekoliko minuta do nekoliko sati

2. Neravnoteža "padanje"

Sistem koji osigurava prostornu orijentaciju i položaj tijela sastoji se od:

1. vestibularnog
2. vidnog - retina i okcipitalna kora
3. somatosenzitivnog sistema za prenos informacija iz receptora kože, zglobova i mišića

Multipli senzorni deficit

- ▶ Brandt 1991
  - koji dovodi do dezorijentacije i nestabilnosti koji se interpretira kao vertigo

Kod starijih ljudi:

- slabljenja vida, sluha i propriocepcije
- žale se na vrtoglavicu samo prilikom hoda

Vrtoglavica: gerijatrijski sindrom

- ▶ Udružena sa:
  - anksioznosti
  - depresijom
  - oslabljenim sluhom i vidom
  - periferne neuropatije
  - lijekovima
  - ortostatskom hipotenzijom
  - anamnezom infarkta miokarda

3. Sinkopa

Iznenadni kratkotrajni gubitak svijesti sa

- ✓ općom mišićnom slabosti
  - ✓ gubitkom položajnog tonusa
  - ✓ i nesposobnošću stajanja usljed cerebralne hipoperfuzije
- pacijent obično predosjeti da će izgubiti svijest (presinkopa)

Vazovagalna (vazodepresorna) sinkopa

Kod zdravih ljudi pri stresnim situacijama

- vadenje krvi, stomatološke, intervencije, povrede,
- premorenost, neispavanost, glad dehidracija, T
- stajanje u zagušljivoj prostoriji, u gužvi

Znaci:

- bljedilo, znojenje, mučnina,
- nelagoda u epigastiju, zijevanje, hiperventilacija
- midrijaza, zamagljen vid, nejasan sluh
- osjećaj da tone do gubitka svijesti

Ortostatska sinkopa

1. Hipovolemija
2. Lijekovi- nus pojave
  - diuretici, nitrati, vazodilatatori,
  - Ca kanal blokeri, neuroleptici,
  - antiparkinsonici
3. Neurološki-bolesti autonomnog nervog sistema
  - dijabetična i alkoholna neuropatija

4. Lagana nesvjestica “osjećaj prazne glave”

- češća kod žena
- opisuju kao “ glava mi je teška” ili “lebdim”
  - nema bljedila i znojenja, pada pritiska i pulsa
- u osnovi respiratorna alkalozna
- javlja se kod:
  - anksioznosti (hiperventilacija ,panični poremećaji, somatofobni poremećaji)
  - depresija
  - zloupotreba alkohola i droge
  - stresom

Uraditi TEST HIPERVENTILACIJE

Obrada pacijenta sa vrtoglavicom

1. Istorija bolesti
2. Pregled po sistemima
  - Vitalni znaci (puls, RR, T, respiracije)
  - Glava i vrat (otoskopija)
  - Neurološki pregled
  - Specifični testovi

II N. Opticus

✓ Oštrina vida

✓ Vidno polje

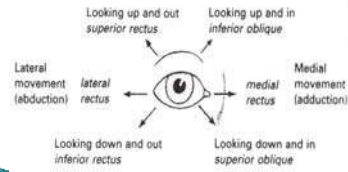
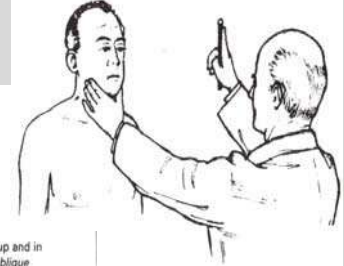

✓ Fundus

III N. oculomotorius IV N. trochlearis VI N. abducens

- ✓ Ptoza
- ✓ Nistagmus
- ✓ Pokreti očiju
- ✓ zjenice

V N. trigeminus

- ✓ Senzibilitet lica
- ✓ Kornealni refleks
- ✓ snaga mišićna vilice

VIII N. vestibulocohlearis

Brzi test za ispitivanje sluha:

- Visoke tonove
- Srednje
- Niske

Weberov i Rinneov test

- kvalitativna metoda ispitivanja vazdušne i koštane provodljivost
- lokalizacija oštećenja
- zvučna viljuška 256 ili 512 Herza

Nistagmus

VIII N. vestibulocohlearis

Test uredan

- ✓ ne lateralizuje
- ✓ normalno čuje na oba uha ili
- ✓ na vrhu glave

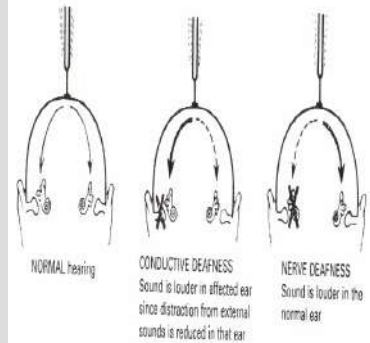
Konduktivna naglušnost

- ✓ lateralizuje
- ✓ zvuk jači na strani aficiranog uha

Perceptivna naglušnost

- ✓ lateralizuje
- ✓ zvuk jači na normalnom uhu

WEBER TEST

Normalno

- + test
- vazдушna bolja od koštane

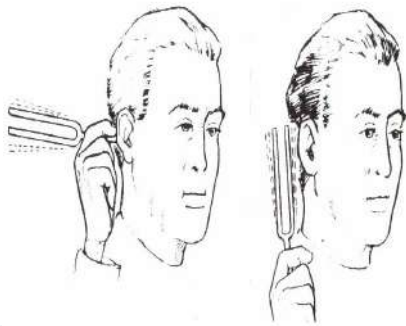
Konduktivna

- - test
- Koštana bolja od vazdušne

Perceptivna

- test skraćeno +
- odnos koštane i vazdušne isti

RINNE TEST

Nistagmus

Ritmični i nevoljni trzaji očnih jabučica u jednom smjeru i nazad

Komponente Ny

- Brza - kortikalnog porijekla
- Spora - vestibularnog

Određuje se:

- ravan
- smjer
- amplituda
- intenzitet

- prisustvo spontanog ili induciranoog Ny osnovni znak u DD uzroka vrtoglavice

Ispitivanje koordinacije

Hod

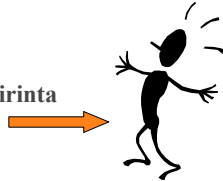
- **Babinski -Weil test**

Kod periferne vestibulopatije

- pri hodu naprijed ←
- skreće na stranu **hipotoničnog** labirinta

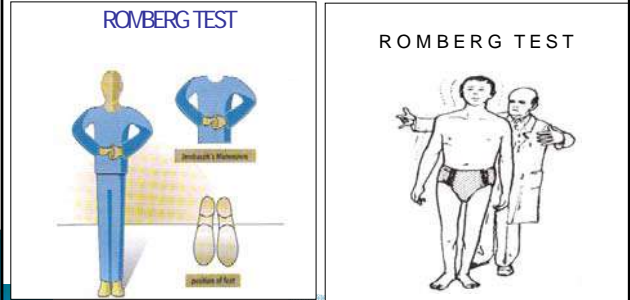

- pri hodu nazad →
- na stranu **hipertoničnog** labirinta

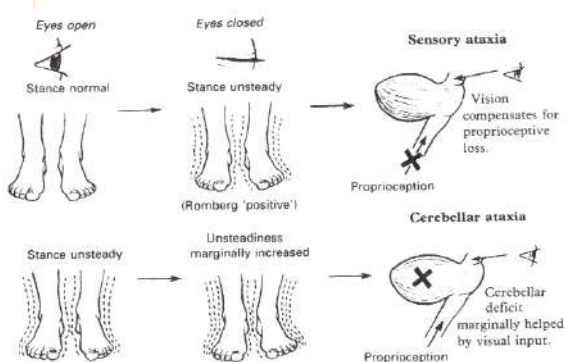

Romberg test - cerebelarne od senzorne ataksija

- ✓ sastavljena stopala - otvorenih očiju 20-30 sec
- ✓ zatvorenih očiju i ispruženih ruku 30sec
- ✓ Normalno pacijent u stanju da stoji duže od 30 sec.

ROMBERG TEST

Specifični testovi

- ▶ Test ortostatska hipotenzija
- ▶ Test Hiperventilacije
- ▶ Dix- Hallpike manevar

Test na ortostatsku hipotenziju

- RR nakon ležanja od 3 min
- RR nakon stajanja od najmanje 1 min.
- + test za ortostatsku hipotenziju
  - ↓ KP > 20 mmHg i nakon 1 min. stajanja
  - ili se jave simptomi slabosti
  - Pad RR i pulsa- vazovagalna sinkopa

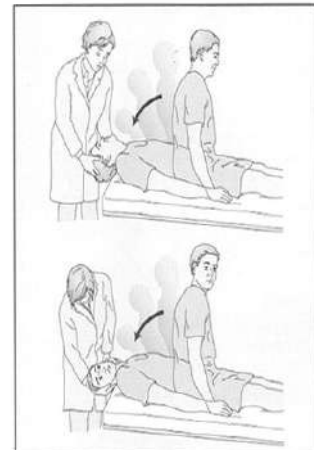
Test Hiperventilacija

- duboko udisanje 30x
- pozitivan test ukazuje na anksioznost ili psihoorganski uzrok

Dix-Hallpike manevar

Provokativni manevar za pozicioni vertigo i Ny

- ▶ iz sjedećeg položaja naglo liježe na krevet
- ▶ glava visi za 45 stepeni okrenuta u stranu
- ▶ manevar se ponavlja i na drugu stranu

Ako je u pitanju BPPV

- benigni paroksizmalni pozicioni Ny (BPPN)
- latentan početak nastanka simptoma kod okretanja
  - glave 0-40 sec
  - kratko trajanje Ny 1-10 sec
- iscrpljivanje testa u 87%- ponavljanjem testa Ny nestaje

Obrada pacijenata sa vrtoglavicom

- Laboratorija: KKS, GUK, elektroliti, TSH, lipidogram
- Kardiološka obrada- EKG, Holter monitoring
- RTG kičme
- Oftalmolog
- ORL obrada- audiovestibulogram, kalorijske probe, Frenzel-ove leće, VOR, ENG
- Neurološka obrada
- MRI i CT sa osvrtom na stražnju lubanjsku jamu - centralni uzrok vertiga

Terapija perifernih vestibularnih poremećaja

- ▶ Farmakoterapija-kauzalna i simptomatska
  - ▶ Adaptacione vježbe

Farmakoterapija- simptomatska

- ▶ u akutnoj terapija može se dati
  - Diazepam (2.5 –5mg i.v.)
  - sa Meclizine (25mg p.o. 4xdan) ili sa
  - Dimenhydrinat (50mg p.o.1-2x dan)
*DRAMINA tbl 50 mg
- ▶ parenteralno antiemetici
  - kod pacijenata sa perzistentnom nauzejom i povraćanjem
  - prometazin 12.5 mg i.v ili p.o na 8 sati

Antihistaminici

- Dramamine 50mg svaki 4-6 sati (vestibularni supresant)

Antiemetici

- Metoclopramid 10mg 3x PO ili 10mg i.m.

Vestibularni supresanti

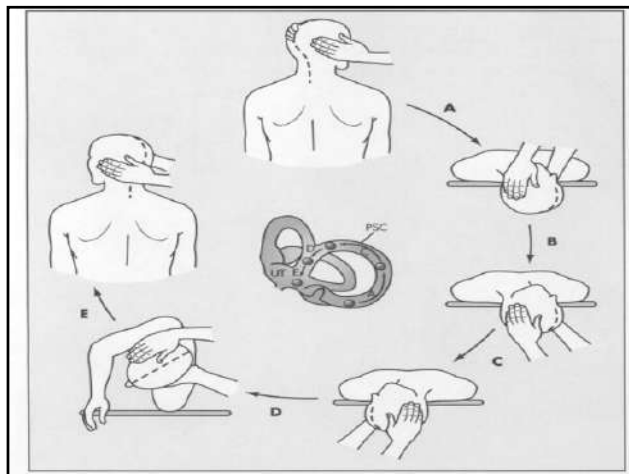
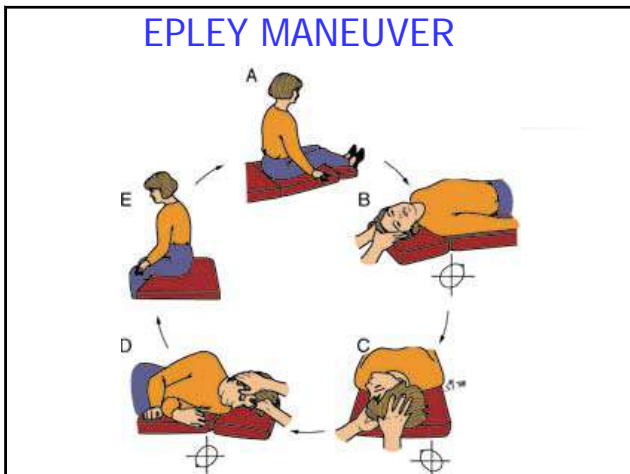
- Lorazepam 0,5mg 2x
- Diazepam 2-10mg dati u jednoj dozi
- Promethazine (Phenergan)
  - 12,5-25mg PO Svakih 6-8 h
  - 12,5mg i.m. 6-8h
- Thiethylperazin (Torecan)
  - 10mg PO 3x, 2ml i.m. 3x

Terapija vježbom

Indicirana kod svih pacijenata sa BPPV

1. pojedinačni tretman ambulantnih pacijenata
Epley manevar
CRP ili kanal repozicioni manevar
2. serije vježbi koje se preporučuju pacijentima da rade kod kuće
Brend- Daroff manevar

EPLEY MANEUVER

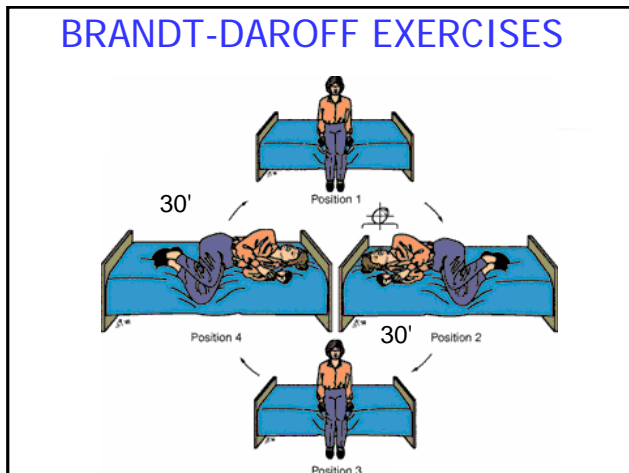
Savjeti nakon terapije vježbom

© Northwestern University

- ▶ spavati 2 noći sa podignutom glavom
- ▶ u toku dana nastojati držati glavu uspravnom
- ▶ ne ići par dana zubaru ili frizeru ili kapati kapi u oko
- ▶ najmanje 1 sedmicu izbjegavati provokativne položaje glave

BRANDT-DAROFF EXERCISES

20 x ponavlja vježbu i to 2x na dan
svaka sesija traje oko 30 min.

- dokazano kod 50% pacijenata poboljšanje već nakon prvog tretmana
  - 90% asimptomatski godinama

Zaključak

- ▶ kompleksan, multidisciplinarni pristup
- ▶ isključiti uzroke
  - internističke
  - psihijatrijske
  - neurološke
- ▶ kod BPPV predložiti vježbe kod kuće

Reference

- ▶ Katsarkas A. Dizziness in aging: the clinical experience. *Geriatrics*. Nov 2008;63(11):18–20.
- ▶ Walker MF. Treatment of vestibular neuritis. *Curr Treat Options Neurol*. Jan 2009;11(1):41–5.
- ▶ Hall SF, Ruby RR, McClure JA. The mechanics of benign paroxysmal vertigo. *J Otolaryngol*. Apr 1979;8(2):151–8.
- ▶ Genieys S. Vertigo, dizziness and falls in the elderly. *Ann Otolaryngol Chir Cervicofac*. Sep 2007;124(4):189–96.
- ▶ Black FO, Peterka RJ, Elardo SM. Vestibular reflex changes following aminoglycoside induced ototoxicity. *Laryngoscope*. May 1987;97(5):582–6.
- ▶ Brandt T, Daroff RB. Physical therapy for benign paroxysmal positional vertigo. *Arch Otolaryngol*. Aug 1980;106(8):484–5.
- ▶ Brandt T, Daroff RB. The multisensory physiological and pathological vertigo syndromes. *Ann Neurol*. Mar 1980;7(3):195–203.
- ▶ Daroff RB. Evaluation of dizziness and vertigo. In: Glaser JS, ed. *Neuroophthalmology Symposium*. 1977:39–54.
- ▶ Drachman DA, Hart CW. An approach to the dizzy patient. *Neurology*. Apr 1972;22(4):323–34.
- ▶ Epley JM. The canalith repositioning procedure: for treatment of benign paroxysmal positional vertigo. *Otolaryngol Head Neck Surg*. Sep 1992;107(3):399–404.